

О.А. Шановська
(к. і. н., доцент, доцент кафедри політології ОНПУ),
Д.А. Білик
(здобувач вищої освіти ступеня бакалавра ОНПУ)

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ПОЛІТОЛОГІЇ У ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Світові процеси активної глобалізації, інтенсифікації науково-технічного прогресу справили значний вплив на сферу освіти, зокрема, посилили соціальне значення навчальних дисциплін та обумовили необхідність формування глобальної свідомості. Йдеться про усвідомлення значущості загальнолюдських норм моральності та духовних цінностей у житті людини та необхідність формувати духовні якості особистості, розвивати у молодих людей властивість цілісного бачення світу, здатність сприймати серйозні соціальні проблеми та наповнювати навколишню дійсність загальнозначущим ціннісним змістом.

В інтелектуальній літературі посилено акцентується увага практиків і викладачів вищої школи на гуманізацію та гуманітаризацію інженерної освіти, яка перш за все повинна базуватися на розумінні глобальних закономірностей, що визначають життя соціума, результати його діяльності, зокрема, відчужених технічних засобів. Науковці наголошують, що сучасні студенти повинні чітко уявляти собі можливі наслідки від впровадження передбачуваних технологічних рішень, уміти обирати оптимальні варіанти використання ресурсів і сировини і т. і. І тільки на другому етапі інженерна освіта повинна бути пов'язана зі специфічними законами функціонування самої техносфери [1, с. 32].

Навчання в технічному вузі специфічне, тому що підготовка будується з урахуванням особливостей інженерних функцій, наприклад, ефективним використанням існуючих технологій, розробкою й ускладненням технологічних процесів, конструюванням і моделюванням. Але сучасному фахівцеві потрібні знання не тільки в техніці, але і в царині науки, економіки, психології управління, організації виробництва, потрібні навички ділового спілкування в конкретному соціокультурному контексті. За визначенням відомого педагога і вченого І.А. Зязюна, необхідність у новій освітній парадигмі викликана реалізацією екогуманістичного способу конструювання інформаційного суспільства, який ґрунтується на сталому та безпечному розвитку і приходить на зміну технократичному [2].

За формулюванням С. Гончаренко, «гуманітаризація вищої технічної школи (тобто орієнтація технічної освіти не тільки на технічні, а й на гуманітарні науки) важлива для розвитку і вдосконалення мислення фахівця технічного профілю не тільки в зв'язку зі збагаченням асоціацій при вирішенні технічних і технологічних завдань, вона важлива ще й для усвідомлення того, що будь-яка технічна розробка робиться, в кінцевому рахунку, для людини. Вона повинна сприяти збільшенню «людського» в житті користувача техніки» [3].

Основна мета гуманітаризації вищої освіти – «активна, творча діяльність учня, далека від простої репродукції» [4]. Сприяє досягненню даної мети повноцінний полілог всіх гуманітарних, суспільствознавчих дисциплін у програмі сучасного вишу.

Проте, формування нової освітньої парадигми стикається з необхідністю вирішення протиріч, закладених традиційною системою. Нові завдання не співвіднесені з умовами їхнього виконання. У технічних вишах викладання історії, культурології, філософії, соціології, політології та інших дисциплін даного циклу відбувається в умовах малої кількості навчального часу (1 семестр). При недостатності навчальних годин викладачеві необхідно домогтися ефективності лекційних, практичних занять, які продовжують залишатися основними формами навчальної роботи. Для чого необхідно врахувати:

а) різний рівень підготовленості аудиторії, що багато в чому залежить від соціальних умов життя студента: найбільш слабкі – випускники сільських шкіл, найсильніші – колишні ліцеїсти, гімназисти та інші випускники шкіл підвищеного типу, рівень викладання в подібних установах наближений до вищої школи;

б) відповідно різний рівень умінь і навичок;

в) різний рівень технічної оснащеності студентів, тобто наявність можливості користуватися інтернет-ресурсами, від чого багато в чому залежить обсяг оволодіння інформаційним масивом за досліджуваним курсом.

За таких умов значне навантаження мають студенти, які за програмними курсами повинні виконувати різні види індивідуальних робіт. Викладач повинен виступати координатором навчального процесу, створюючи оптимальні умови для самоосвіти та саморозвитку студента. У сучасних умовах замість освіти, що ретранслює певну суму знань, потрібно перейти до діяльності, що спонукає майбутнього фахівця актуалізувати свої знання. Завдання, що стоять на порядку денному – формування незалежного стилю мислення та забезпечення мотиваційної потреби до самоосвіти.

Тому найважливішим завданням гуманітарних дисциплін у технічних ВНЗ є формування загальнокультурних компетенцій, які не тільки полегшують освоєння професійних знань, а й майбутню соціальну адаптацію випускника вишу, сприяють успішній соціалізації та мінімізують ризики в складному процесі працевлаштування.

Сьогодні інакше переосмислюються цілі, пріоритети, функції суспільствознавчих знань. Політологія та історія розглядаються як складний, багатофакторний, варіативний процес, в якому особливе місце займає людина та її діяльність.

Необхідність гуманітаризації технічної освіти викликана і тим, що значній кількості випускників інженерних вишів доведеться займатися не тільки інженерною, а й управлінською діяльністю. Це вимагає від них глибоких знань в області політології. Прагматизм сучасного соціально-політичного розвитку полягає в тому, що сьогодні у політиці затребувані не фахівці соціально-гуманітарного, а інженерно-технічного профілю з аналітичним, інноваційним мисленням, високим рівнем культурно-інтелектуального розвитку.

Характерною рисою нашого часу є інтенсивний процес політизації людської життєдіяльності, що зумовлений глибокими та всебічними перетвореннями в усіх сферах суспільного життя. В умовах демократизації стало можливим залучення до політики широких мас населення. Підвищення політичної активності людей є показником зрілості суспільства.

Знання про політику потрібні кожній людині, тим більш майбутньому молодому спеціалісту, який прагне зрозуміти свої потреби у суспільстві. Завдання полягає не лише в тому, щоб озброїти майбутніх фахівців відповідними знаннями, потрібними для успішного виконання їх службових обов'язків, а й сформувати таку людину, яка б свідомо і добровільно, належним чином могла виконувати громадянські обов'язки, вміла за допомогою набутих знань захистити не лише свої законні права та інтереси, а й тих, хто працює поруч. У значній мірі розв'язанню цих проблем сприяє курс науки «Політологія».

Коли сьогодні говорять і пишуть про гуманітаризацію навчального процесу в технічних освітніх закладах, то насамперед мають на увазі звертання до людини, до її духовного світу, до її творчих здібностей. Це означає одне: треба в студенті бачити не тільки об'єкт, а і суб'єкт навчання. Вивчення політології сприяє досягненню цієї мети, тому що допомагає студентам самовизначитися в особистих світоглядних позиціях та духовних інтересах і детермінує формування їх політичної свідомості та політичної культури.

Політологія, пояснюючи політичні процеси і розкриваючи закономірності функціонування та розвитку політичних систем, державних інститутів і суспільно-політичних організацій, тим самим сприяє тому, щоб члени суспільства, – керівники і пересічні громадяни, усвідомлювали суспільні потреби та інтереси, розбиралися в

проблемах, що підлягають вирішенню, розуміли перспективні завдання, які часто затуляються елементарними повсякденними потребами [2]. Уміння відстоювати свої інтереси в межах закону і в напрямі спільних інтересів суспільства та держави, використовуючи владні функції, необхідне і політологу, і юристу, і інженеру та ін.

На рівень і характер викладання політології роблять істотний вплив неоднозначні процеси, що відбуваються в суспільстві та масовій свідомості. В останні роки криза суспільної свідомості розвивається за формулою: від конформізму до плюралізму і від нього до тотального негативізму, що виявляється в гаслі: «відпочинемо від ідеології!». В суспільстві з ослабленими духовними орієнтирами у багатьох людей виникає ціннісний вакуум. Похитнулася довіра до раціональної соціальної думки, до здатності розуму критично сприймати ті чи інші цінності, традиції, погляди. Загострилася криза політичної соціалізації молоді: вплив політичної культури на особистість через традиції, досвід попередніх поколінь стає все більш складним. Також слід зазначити, що в перехідному суспільстві з характерною для нього соціоструктурною і ще більш радикальною соціокультурною маргіналізацією діє механізм негативної мобілізації. Досить інтенсивно проявляють себе і різні форми електорального негативізму в студентському середовищі. Всі зазначені фактори накладають свій відбиток на викладання політології.

Таким чином, без зайвого моралізування можна стверджувати, що компетентнісний підхід здійснює виховний потенціал соціально-гуманітарного освітнього модуля в сучасній системі освіти. Динамічні зміни в сучасному суспільстві значно ускладнюють функції освітньої системи. Проста передача досвіду та знань у новій освітній парадигмі недостатня, нові умови вимагають наявності універсальності підготовки. Гуманітаризація технічної освіти здатна надати загальнолюдського характеру навчанню професії, створити умови для творчої реалізації нового освітнього покоління. У процесі формування творчої, духовно розвинутої особистості значну роль відіграє політологія, що переслідую мету підготувати студента до виконання ролі громадянина, подолання стереотипних уявлень про політику виключно як про арену боротьби, протистояння, конфліктів, орієнтована на засвоєння студентами норм цивілізованої політичної поведінки, культури політичного спілкування, вміння самостійно аналізувати соціально-політичну ситуацію, що склалася у суспільстві.

Література:

1. Долженко О. Бесплезные мысли, или Еще раз об образовании // *Alma mater. Вестник высшей школы.* – 1991. – №8. – С. 21-34.
2. Зязюн І.А. Гуманістична освіта порятує Україну // *Трибуна.*–1996.– №3.
3. Гончаренко С. У. Гуманізація освіти – запорука виховання творчої та духовно багатой особистості // *Дидактика професійної школи. Збірник наукових праць.* – К. – Хмельницький, 2005.
4. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта. Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. – Рівне: Листа-М, 2003.